

Tematyka *retablos* zasługuje jednak na szczególną uwagę, bo wyróżnia się tematami nie poruszonymi w innych dziedzinach sztuki ludowej. Stanowi je jedyny w swoim rodzaju, specyficzny, i co ważne, niemal historyczny zapis zmian społeczno-politycznych dokonujących się w prowincjach górskich w ostatnich dekadach. W Peru ta aktualna tematyka dotyczy scen ilustrujących okres przemocy w latach 1980–2000, a w Boliwii przedstawień ukazujących rozwój mobilizacji etnospołecznych, jakie doprowadziły do wyboru prezydenta Evo Moralesa. Właściwe zrozumienie wartości poruszanych tematów i ocena ich interpretacji odbiegających od powszechnie przyjętych, wymaga przybliżenia kontekstu wydarzeń etnopolitycznych w obu krajach.

2. CASUS PERU

Raport Końcowy Komisji Prawdy i Pojednania (CVR) opublikowany w 2003 r. ukazał prawdziwą skalę konfliktu wewnętrznego w Peru, jaki miał miejsce w okresie 1980–2000, jak również jego złożony charakter. Przez lata wypaczano socjologię rozwoju konfliktu, jego aktorów i formy przemocy. Dominująca liczba ofiar, wbrew promowanym przez władze rządowe opiniom, nie wywodziła się z terenów miejskich a wiejskich, a pierwszymi agresorami wobec cywili byli nie żołnierze *guerrilli*, a państwowe siły zbrojne i tajne siły policji. Elementem składowym, ale o kluczowym znaczeniu rzutującym na przebieg konfliktu, były tradycyjne zasady asymetrycznych relacji interesnicznych bazujące na niechęci i nieufności wobec mieszkańców pochodzenia indiańskiego na izolowanych terenach. Te niesprawiedliwe relacje podtrzymywano dzięki nierównomiernemu poziomowi rozwoju ekonomicznego i społecznego wynikającego z dominacji i eksploatacji jednych przez drugich oraz odwiecznym przekonaniu o słuszności wyższości rasy oraz przekonaniach ludności dominującej, tj. biało-metyskiej (uważającej się za jedynych przedstawicieli narodu) nad problemami i oczekiwaniami obywateli drugiej kategorii, tj. ludności indiańskiej. W 1980 r. te zasady odżyły po raz kolejny w historii Peru, bo świat biało-metyski przyzwyczajony do autorytarnego wypowiedzania się, rządzenia i rozstrzygnięcia wszelkich problemów w imieniu wszystkich obywateli nie uwzględnił głębokich zmian światopoglądowych części Peruwianczyków. Ludność zamieszkująca tereny górskie, marginalizowana przez wieki uzyskała w II połowie XX w. nadzieje na zmiany za sprawą ideologii lewicowej *guerrilli*. *Guerrilla* nie zyskałaby tylu zwolenników wśród chłopów indiańskich, gdyby nie błędy rządzących. Drzemiące poczucie niesprawiedliwości społecznej pod wpływem ideologii ultralewicowej, przy kompletnej najpierw obojętności a potem wrogości sił państwowych, sprawiło, że mieszkańcy terenów górskich stali się aktorami konfliktu wciąganyymi różnymi metodami przez obie zwal-